

סימן צ"ח סעיף ד'-ה כיצד משערים בהיתר שספג טעם מאיסור

הגמרא בחולין צז: אומרת: "אמר רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין כחל בששים וכחל מן המנין ביצה בששים ואין ביצה מן המנין אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת אסור אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערין בדידיה משערין או במאי דנפק מיניה משערין פשיטא דבדידיה משערין דאי במה דנפק מיניה מנא ידעין אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכה דנבלה".

לפי סברת הגמרא: "פשיטא דבדידיה משערין דאי במה דנפק מיניה מנא ידעין" משמע דה"ה בכל היתר שנאסר מחמת בליעת איסור ואין אנו יודעים כמה איסור מצוי בו כגון כבד שלא נצלה שהתבשל עם כל העוף - כיוון שאין אנו יודעים כמה איסור מצוי בו - נשער כנגד כל מה שבלע כגון הכבד כולו בדוגמא שהבאנו. קדירה שבישל בה איסור והיתר ועכשיו רוצה לבשל בה היתר או כף שתחבה לתבשיל, ע"פ סברה זו נשער כנגד כל הקדירה וכנגד כל מה שתחב מהכף.

זו באמת שיטת הרשב"א בספר תורת הבית הבית הרביעי השער הראשון שכותב על גמרא זו: "מכאן אנו למדין לכל האיסורין שאין משערין באומד כמה פליטתו אבל בכולו אנו משערין ואפילו באיסורין של דבריהן ככחל".

אמנם, הרשב"א שם הביא את שיטת הראב"ד שחילק בין סוגי האיסורים ואומר שבאיסור שיש לו היתר בהגעלה לא נשער כנגד כולו שהרי סוף סוף הוא עתיד להיות מותר אלא נשער באומד הדעת את האיסור המקורי ורק באיסורים שאין להם היתר ככלי חרס אז נשער כנגד כולם. וז"ל הרשב"א שם: "ומיהו הראב"ד ז"ל כתב דלא אמרו אלא בכחל וכדומה לו שאינו חוזר להיתרו הראשון. וכדאמרין וכחל עצמו אסור. אבל כל דבר שחוזר להכשירו ככף חולבת שנתחבה בקדירה של בשר או בהיפך שחוזרת להכשירה בהגעלה או בשר שנמלח ונאסר משום דם שחוזרת להכשירו על ידי מליחה אין משערין אלא במאי דנפק מינה באומד יפה. וכן הורה למעשה וכתב וכבר נעזרתי בקבלה זו מפי הרב ר' יוסף ז"ל אבן פליט ז"ל ומן הטעם הזה אמר לי אלו דברי הרב ז"ל ודבר זה נראה יפה דהיאך אפשר שנשער בכולו ועשייתו כאלו כולו אסור והרי אתה מכשירו מידי איסורו במקצת גיעול או במקצת דם שאתה מוציא ממנו ונשאר השאר שבו מותר לפניך".

אולם, הרשב"א דוחה את שיטת הראב"ד ואומר על כך: "אלא שקשה לן שאם כן אף בכחל נאמר כן שאעפ"י שאין לו הכשר לאחר שנפל לקדירה של בשר מכל מקום אינו אסור אלא בחלב שבו וחלב שבו הרי אתה ממרקו קודם שנפל בקריעה ובטיחה. ואם כן היאך אתה רואה אותו כאילו כולו איסור. ועוד יש לתמוה דכיון שתלו הדבר בטענה שאין אנו יודעין כמה יצא ממנו מה לי חוזר להכשירו מה לי אינו חוזר".

לפיכך מסיק הרשב"א: "אלא לעולם אין משערין אלא בכולו. וכן דעת רבותינו הצרפתים. וכן דעת הרמב"ן ז"ל". כך כותב גם בעל התרומה בסימן מ"ח. גם הר"ן (חולין לה. מדפי הרי"ף ד"ה "וכחל" הביא מחלוקת זו בין הראב"ד לתוס' והב"י כתב שהר"ן נוטה לדברי התוס'.

לעומתם הבין בעל העיטור כי הסברה העיקרית שמשערים כנגד כל הכחל היא: "כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכה דנבלה" וזה לא שייך באיסורים אחרים. לפיכך כותב בעל העיטור (ח"ב שער הכשר הבשר י"א): "והלכתא כף חולבת שהגיס בה אפילו הקדירה בת יומא נמי אין משערין בעץ ובחרס כלל אלא שיעורא דנפיק מיניה לרווחא דמילתא. והא דאמר אי בדנפיק מיניה מנא ידעין - בכחל הוא דאמר הכי אבל בשאר איסורין לא". כך הסביר ה"ארחות חיים" (ח"ג, הלכות איסורי מאכלות אות י"ג) את שיטת בעל העיטור: "דדווקא בכחל משערין בדידיה משום דעשוהו כחתיכת נבלה אבל בעלמא - לא".

ה"ארחות חיים" שם מביא גם את שיטת בעל התרומה והרשב"א וכן את שיטת הר"ר שם טוב בן פלכו וס' המאורות שכנראה סוברים כראב"ד. נראה שהוא עצמו מסכים לשיטתו של בעל העיטור.

באשר לשאלה מה נאמר בכלי שבלע איסור והוכנס אח"כ לתבשיל אם נצריך לשער כנגד מה שתחב מהכלי כמו באוכל המכיל אסור ככחל וככבד או כנגד הכלי עצמו או רק כנגד האיסור יש לבחון זאת מכמה פנים, ראשית כל נחלקו ראשונים בענין האם אמרינן חתיכה נעשית נבלה בבלוע בכלי :

הרמב"ן כתב בחידושו על מסכת חולין דף צז: "ומסתברא בין בחדשה בין בישנה לא אמרינן במאי דבלעה בשאר בישולין נעשה נבלה דכי האי גונא בבלוע לא אשכחן", כלומר הרמב"ן סובר דלא אמרינן חנ"נ בבלוע.

הרשב"א בתורת הבית שם מביא את דברי הרמב"ן וחולק עליהם וז"ל שם: "אלא מיהו היכא דניער בכף חדשה כזית חלב ואחר כך תחבה בבשר אין צריך אלא ששים כחלב שנבלע בה דהא ידעינן כמה הוי. וכן הדין אם ניער כזית חלב בכף ישינה שאינה בת יומה אבל אם היא ישינה ובת יומה י"ל דחזר כל שבלוע בתוך הכף מבשר בחלב חתיכת נבלה וכולה משערין דמאי דנפק מינה לא ידעינן. אבל הרמב"ן ז"ל כתב דמסתברא דלא אמרינן בבלוע חנ"נ ואין משערין בין בישנה בין בחדשה אלא במאי דבלעה לבד". כלומר, הרשב"א סובר שכל הבלוע בכלי נהיה נבלה ולכן אם באותו יום תחב את הכף הישנה יותר מפעם אחת בבשר ובחלב נהיה כל הבלוע בכלי נבילה וכיוון שא"א לדעת כמה הוא צריך לשער כנגד כל מה שתחב מהכף.

הר"ן בחולין שם גם הוא מביא מחלוקת זו וז"ל: "מיהו אם היא כף ישנה של בשר אע"פ שלא נער בה אלא כזית חלב אם חזר ונערבה את הקדרה איכא מ"ד דבכולה משערין לפי שאין אנו יודעין כמה בלעה מן הבשר ועכשו כשניער בה כזית חלב נאסר הכל דחתיכה עצמה נעשית נבלה, אבל הרמב"ן ז"ל סובר שאין אומרים בבלוע חתיכה עצמה נעשית נבלה הלכך אין משערין אלא באותו זית".

הטור כותב: "ולא מיבעיא איסור שנתערב בהיתר ונימוח בתוכו שצריך ס' לבטלו אלא אפי' מכירו והוא שלם וזרקו צריך ס' כנגד כל איסור שאין אנו יודעין כמה יצא ממנו לפיכך המבשל בקדירת איסור שהיא בת יומא או תוחב כף של איסור בהיתר וכי האי גוונא בבשר בחלב צריך ס' נגד כל הקדרה וכנגד כל מה שתחב מהכף שאין אנו יודעין כמה בלעו לא שנא הן של חרס או עץ או מתכת וה"ר פרץ החמיר בכף של מתכת להצריך ס' כנגד כולו אפי' לא הכניסו כולו משום דחם מקצתו חם כולו ומיהו אם בשל איסור בקדרת היתר לא אמרינן שגוף הקדרה תצטרף לבטל האיסור דלהחמיר אמרינן הכי ולא להקל ואין משערין אלא במה שבתוכה ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה שניער בה כזית חלב ואח"כ ביומו ניער בה קדרה של בשר א"צ אלא ס' לבטל הכזית שבלע אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים אין יודעין כמה בלע ומשערין בכולה".

מכאן מבין הב"י שהטור סובר כרשב"א ולא כרמב"ן.

אמנם, הדרכי משה חולק וסובר כי הטור סובר כמו הרמב"ן והוא מיישב את דברי הטור כאן לשיטתו, מ"מ מדברי הרמ"א בהגהותיו לש"ע מתבאר שאף הוא סובר להלכה חנ"נ בבלוע.

הגר"א בביאורו מקשר מחלוקת זו לדברי הגמרא בדף צ"ז: "מר רבי חנינא: כשהן משערין, משערין ברוטב, ובקיפה, ובחתיכות, ובקדרה; איכא דאמרי: בקדרה עצמה, ואיכא דאמרי: במאי דבלעה קדרה" ואומר הגר"א שהשיטה שא"א חנ"נ בבלוע תסבור כדעת התוס' שם בד"ה "איכא" הסוברים כי כוונת הגמרא להתחשב בהיתר שהקדירה כבר בלעה מקודם וא"כ לא יתכן לומר חנ"נ בבלוע כי אז כל ההיתר הבלוע ייעשה נבילה והרשב"א הסובר שאומרים חנ"נ בבלוע סובר כשיטת הי"א שמביא בתורת הבית שפירשו מחלוקת זו להיפך דהיינו שדברי הגמרא שמשערין בקדירה עצמה מתפרשים לחומרא והיינו שלא משערין בבלוע וזאת כי הבלוע שבקדירה נעשה נבילה ולכן א"א להתחשב בו לקולא.

עוד יש לדון מצד שיטת המרדכי בחולין פרק גיד הנשה סימן תרע"ט האומר: "כתב רא"ם בספר יראים משום דכיוון דא"א להכשיר הכחל בהפרדת החלב משום שיש בה גומות על כן שויה כחתיכת נבילה אבל במקום שאפשר להפריד האיסור לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה... ומהאי טעמא נמי בכלי עץ ומתכות שאפשר להפריד האיסור הנבלע בהן ע"י גיעול וליבון אם נפל איסור במקום אחד על הכלי לא אמרינן כל הכלי נעשה נבילה להרבות האיסור ולשער בכל הכלי אם נתבשל באותו הכלי היתר ומשערין לפי שיעור איסור שנפל בו במקום שברור לנו כמה נפל מן האיסור"....

מכאן דיין הרמ"א ב"תורת חטאת" כלל פ"ה סעיף א': "ולפי זה אם היה הכף של חרס אמרינן חתיכה נעשית נבילה ... והכי נהוג דלא כאו"ה... דכתב דאפילו בשל חרס לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה מטעם דאפשר להפריד האיסור ע"י חזרת כבשונות ואינו נראה דחזרת כבשונות פנים חדשות באו לכאן ולכן אמרו דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם ולכן נקט במרדכי כלי עץ וכלי מתכות משמע אבל לא כלי חרס מיהו אפשר דהמרדכי לא מיירי אלא דווקא בכלי חדש אבל לא בישן שכבר בלע אבל לפי דברי שאר רבוותא אין לחלק".

ע"פ זה כתב הרמ"א בהגהותיו לשו"ע: "ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש רק בין כלי חרס לשאר כלים (מרדכי פ' ג"ה) ואומרים דבכלי חרס דאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבילה אבל לא בשאר כלים וטוב לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב"

את דברי הרמ"א בשם המרדכי מסביר הט"ז שם בס"ק ח' שכוונת המרדכי היא לחדש שבנוסף לדין של חנ"נ בבלוע שהוא קיים גם בכלי מתכות גם לדעתו – יש דין שהכלי עצמו נעשה נבילה וזה רק בכלי חרס שא"א להכשירו, אולם, ברור שכלי שאפשר להכשירו בהגעלה לא יתכן לומר שהכלי עצמו נעשה נבילה.

נפקא מינה מהגדרה זו, אומר הט"ז: "וע"כ אפילו ידענן כמה בלע כגון כף חדש – מ"מ כיוון שבלע איסור נעשה גוף החרס נבילה כמו חתיכה בעלמא והמרדכי לטעמיה דס"ל בכל האיסורים אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה דמה לי גוף החתיכה שנעשה איסור מחמת האיסור הבלוע ומה לי גוף החרס כיוון שנעשה איסור הוה נבילה".

ע"פ הבנה זו, של הט"ז אין בדברי המרדכי והרמ"א כל קולא בענין כלי מתכות ואף הם מודים כי הבליעה שבכלי המתכות תיעשה נבילה אם הכלי יבלע איסור, אלא שיש בדבריהם חומרא בכלי חרס וכותב הט"ז: "נמצא לפי זה שאין שום קולא בדברי המרדכי כאן על דעה הראשונה אלא חומרא נוספת יש כאן בכלי חרס חדש דאמרינן ביה כלי נעשה נבילה אע"פ שידעו כמה נפל איסור שם אי נמי בכלי ישן שאינו בן יומו".

אמנם, כותב הט"ז דמל' הרמ"א משמע קצת שהמרדכי מיקל בכלי מתכות גם לענין הבלוע שלא ייעשה נבילה מדכתב סתמא שאין חילוק בין ישן לחדש ולענין הלכה כתב הרמ"א שיש לחוש לחומרא והט"ז אומר שכוונתו לחוש לחומרת המרדכי בכלי חרס.

כהבנת הט"ז בדברי הרמ"א הבינו גם המהרש"ל, הב"ח והגר"א בדברי הרמ"א אלא שהם חולקים עליו וסוברים שלא יתכן לומר שהכלי עצמו נעשה נבילה.

אולם, הש"ך חולק על כך ומסביר אחרת וז"ל הש"ך בס"ק כא: "היש מחלקים הוא מ"ש בת"ח ריש כלל פ"ה בשם המרדכי דכ' בדבר שיש לו הגעלה לא אמרי' ביה חנ"נ כיון דאפשר להפריד האיסור משם ע"י הגעלה ומ"מ נראה דדוקא בכלי ישן קאמר הכי אבל בכלי חדש אפי' של חרס ודאי אינו עולה על הדעת שגוף החרס יעשה נבילה וכן דעת מהרש"ל באו"ש ובספרו פ' ג"ה סי' ל"ו וכן הב"ח השיג על הרב בזה במ"ש דכלי חרס חדש נ"נ".

נראה לי שהש"ך הבין בשיטת המרדכי כאותה שיטה שדחה הט"ז וסובר שהבליעה נעשית נבילה רק במקום שא"א להפריד האיסור מן ההיתר כגון כלי חרס, אך, בכלי מתכת הבליעה לא נעשית נבילה כיוון שאפשר בהגעלה. לפי זה המרדכי מיקל בכלי מתכות ולא מחמיר בכלי חרס. גם ב"נקדות הכסף" דוחה הש"ך מכל וכל את הסברו של הט"ז.

איך משערים באיסור שנפל פעמיים?

מהגמרא בחולין צז: האומרת לגבי כחל: "אמר רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין כחל בששים וכחל מן המנין ביצה בששים ואין ביצה מן המנין אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת אסור אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדירה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן פשיטא דבדירה משערינן דאי במה דנפק מיניה מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכה דנבלה " למדו הראשונים דין לגבי כל איסור שנפל לקדירה. שמכך שהגמרא אומרת: "נפל לקדרה אחרת אסור" ומנמקת זאת בכך ש"שויה רבנן כחתיכה דנבילה" מוכח שכל חתיכה שבלעה איסור ונעשתה נבילה ונפלה לקדירה אחרת תאסור שוב ויצטרכו ששים כנגדה וכ"כ האו"ה כלל כ"ד דין ב' "וה"ה אפילו תבשיל שנאסר מבליעת איסור ושוב נפל חתיכת בשר מאותו תבשיל לתוך תבשיל אחר... וכן אפילו משני לשלישי... נצטרך לעולם ס' מן התבשיל האחרות כנגד כל החתיכה שנפל בה ולא אמרינן נגד האיסור המדומע בה דהא קי"ל בכל איסור החתיכה עצמה נעשית נבילה כדאיתא לעיל"... לפני כן כתב האו"ה דין זה לגבי האיסור עצמו שהיה בקדירה והוצא משם ונפל לקדירה אחרת שצריך שוב ששים כנגדו "והיינו דווקא שנפלה לכמה קדירות ואפילו בהעלם א' ואיסור החתיכה ע"י בליעה צריך ששים בכל התבשיל דלא ידעינן באיזה תבשיל פלט".

מכך שהגמרא מזכירה רק שאם "נפל לקדירה אחרת אסור" מדייקים הראשונים שאם הוצא ונפל שוב לאותה קדרה א"צ שוב ששים כנגדו.

על כך כותב האו"ה שם: "והיינו דווקא שנפלה לכמה קדירות ואפילו בהעלם א' ואיסור החתיכה ע"י בליעה צריך ששים בכל התבשיל דלא ידעינן באיזה תבשיל פלט וכן בתחיבת כף של איסור בהרבה קדירות אבל בתבשיל אחד כמה פעמים אע"פ שהוא בהעלם אחד ואפילו אם איסור החתיכה מגופה אין צריך לבטלה אלא פעם אחת ולא אמרינן שחזור כל פעם ובולע היתר אחר ואותו היתר נעשה איסור ונצטרך ס' כנגד כל נפילה ותחיבה שלא יהא המיחוי שיצא ממנו חמור מן האיסור עצמו שסגי לו בששים בקדרה אחת".

דברי האו"ה הובאו בדרכי משה.

לפיכך כתב הרמ"א בהגהותיו לשו"ע בסעיף ד': "איסור שנתבטל בקדירה והסירוהו משם ונפל לקדירה אחרת צריך לחזור ולבטלו בששים נגד כולו וכן לעולם אבל אם נפל לקדרה הראשונה ב' פעמים אין צריך רק ששים (פעם) אחת כנגדו (בארוך כלל כ"ד דין ב') ועיין לעיל סימן צ"ד". כוונת הרמ"א בהפנייתו לסי' צ"ד היא ששם הוא מבאר חילוק בין אם נודע בינתיים ללא נודע בינתיים.

הגר"א בבאורו לדברי הרמ"א מציין למקורות אלו בסוגיית כחל וע"פ דבריו כתבתים.

עוד מבאר שם הגר"א את הטעם לכך שלא הצריכו לשער שוב ששים כשנפל לאותה קדרה משום שכל מה שהצריכו ששים במין במינו הוא משום שאז יש בו כדי ליתן טעם בשאינו מינו וגזרו במין במינו אטו מין בשאינו מינו כדברי הרא"ש בפרק גיד הנשה ובמקרה שנפל שוב לאותה קדרה הרי ודאי זה מין במינו ולא תיתכן אפשרות כזו במין בשאינו מינו ולכן בכה"ג אין סבה לגזור.

אמנם, בדברי האו"ה שצינתי נראה שמסביר שהסברה להצריך שוב ששים היא מחמת שכל חתיכה מהתערובת הראשונה נעשית מנבילה וכל פעם יוצא מיחוי מהאיסור ונכנס כנגדו מההיתר אלא שאין אנו יודעים כמה יצא ואנו אומרים שכל החתיכה תיעשה נבילה אבל אין לומר זאת כשהאיסור נפל פעמיים לאותה קדרה משום "שלא יהא המיחוי שיצא ממנו חמור מן האיסור עצמו". אולי דברי האו"ה הם לסברת "לא ידעינן כמה נפק מיניה" ודברי הגר"א הם לסברת חנ"נ.

צד נוסף שיש לדון בכלי שהוכנס לקדירת איסור הוא האם יש לשער רק כנגד מה שתחב מהכלי או כנגד כל הכלי.

הדיון הוא רק בכלי מתכות אשר עליהם אומרת הגמרא בפסחים ש"חם מקצתו חם כולו" מכאן למד רבינו פרץ שה"ה גם לבליעה ואם מקצת הכלי בלע איסור הרי זה כאילו כולו בלע איסור ולכן התוחב בקדירת היתר כף מתכת שבלעה איסור אע"פ שגם לקדירת האיסור נתחב מקצתה – יש לשער כנגד כל הכף.

חידושו של רבינו פרץ אינו מוסכם על ראשונים אחרים. המרדכי בחולין פרק ז' סי' תרע"ח אומר: "אבל מה שלא נכנס בקדירה א"צ לבטל אפילו היא של מתכת שכשחם מקצתו חם כולו כדאמרינן פרק כיצד צולין – מ"מ אין מוליך בליעתו בכולו!" הב"י והרמ"א כאן ובסימן צ"ד מביאים ראשונים נוספים כגון התרומה, ה"שערי דורא" והגהותיו והאיסור והיתר הארוך החולקים על רבינו פרץ מאותה סברה של "מ"מ אין מוליך בליעתו בכולו". לכן כתב הרמ"א שם: "וסברא ראשונה עיקר, וכן נוהגין". וכאן כתב: הגה ונוהגין כסברא ראשונה.

הפוסקים שם מעירים שגם דעת מרן לפסוק כדעת הראשונים האלה ולכן כתבה בסתם ואת דעת ר"פ כתב כ"א וגם בהמשך סימן צ"ד סתם כך (ש"ך בסימן צ"ד ס"ק ג' ועוד).

סברה זו של "אין מוליך בליעתו בכולו" נזכרת גם בש"ך שם: "דאע"ג דחם מקצתו חם כולו מ"מ אינו מוליך בליעתו בכולו כ"כ הפוסקים וע"ל סי' קכ"א ס"ק ט"ז" ובסימן קכ"א ס"ק י"ז מאריך הש"ך בענין זה ודעתו היא שהכוונה כפשוטו שאע"פ שראש אחד בלע – אין הבליעה עוברת לראש השני.

כנגד זה סובר המגן אברהם סימן תנא ס"ק כד: "דלא אמרינן שמוליך בליעתו בכולו כמ"ש בי"ד סי' קכ"א ס"ו (ד"מ) וז"ל או"ה שער נ"ח צריך להגעיל הבית יד של המחבת ומיהו נראה דבדיעבד אין לחוש כל כך כ"ש עץ פרור שרגילין להכניסו כולו ליורה שצריך להגעילו ועוד דאפי' בודאי לא הכניסו הא קיי"ל כלי שנאסר במקצת צריך הגעלה בכולו ואם כף נתחב מקצת באיסור והגעילו במקצ' ותחבו בתבשיל התבשיל מותר והכף צריך להגעילו שנית ולתחבו כולו ביורה עכ"ל ונ"ל דוקא שתחב בתבשיל אותו מקצת שהגעיל דאף את"ל שמתחלה פשט האיסור בכולו כמ"ש בי"ד סי' צ"ב מ"מ לא אמרינן שמפליט מאותו צד שלא נתחב וכמ"ש סימן צ"ד אבל אם תחב אותו צד שלא נגעל אסור וכ"מ בי"ד סי' צ"ב ס"ה גבי טיפת חלב שנפלה על הקדיר" וּמ"ש בד"מ דאינו מוליך בליעתו היינו שאינו מפליט ממנו כנ"ל ועבי"ד שם ובהכי מתיישבת קושיות הרב"י בי"ד סי' קכ"א על הטור דהטור מיירי שרוצה להשתמש באותו מקצת שליבן לכן די כשמלבן קצת אבל אם רוצה להשתמש בחציו השני צריך ללבנה ג"כ ע"ש ועס"ס כ"ו ונ"ל דהאי שכ' אין אוסרים בדיעבד פ"י אם נשתמש בהם כבר אבל לכתחלה אסור להשתמש בהן אפי' הוא בתוך הפסח וא"א להגעילו".

א"כ המג"א סובר שסברת החולקים על ר"פ היא שאע"פ שהבליעה עברה בין חלקי הכלי ועברה גם לצד שלא היה בקדירה – מ"מ אינו מפליט מכולו וכשהלק השני יהיה בקדירת ההיתר לא יפלט ממנו איסור.

ה"פתחי תשובה" בסימן צ"ד ס"ק ג' מסכם מחלוקת זו כך: "עבה"ט של הרב מהרי"ט ז"ל שכתב בשם בה"י אע"ג דחם מקצתו חם כולו היינו לבלוע אבל לא לפלוט דאינו פולט אלא מה שנתחב ממנו בקדרה ונ"מ אם תחבו הקתא של הכף של מתכת ב"י בקדרה צריך ס' בקדרה נגד הקתא שנתחב בו עכ"ל והנה בה"י כתב ששמע כן מבעל מג"א ע"ש ובאמת כן הוא במג"א בא"ח סי' תנ"א ס"ק כ"ד אכן דעת הש"ך כאן סק"ג לא נראה כן אלא דגם לענין לבלוע לא אמרינן חם כולו דאינו מוליך בליעתו בכולו וכ"כ לקמן סי' קכ"א ס"ק י"ז דהעיקר כמהר"ם מ"ץ דחם כולו היינו לענין דאם הכלי נעשה חם בראש אחד ונגע איסור בראש השני נאסר אבל לא מהני שאם נפל איסור בראש אחד שיהא מתפשט בצד השני ולכן אם נשתמש היתר במקצת האחר מותר בדיעבד ע"ש".

ה"פתחי תשובה" מזכיר בדבריו גם את הנפקא מינה בין הש"ך והמג"א והיא אם תחבו את הקת של אותה כף מתכת שנגעה באיסור (והקת לא נגעה באיסור) שאז לדעת המג"א יש לשער בקדירת ההיתר כנגד הקת שכן כעת כשהקת נמצאת בקדירה חמה היא מפליטה מה שבלעה כשהכף נתחבה באיסור, אולם, לדעת הש"ך הקת כלל לא בלעה כשהכף הוכנסה לקדירת האיסור ולכן ברור שלא אסרה את קדירת ההיתר וא"צ כלל לשער כנגדה. מחלוקת זו עם אותה נפקא מינה מובאת גם בפמ"ג בסימן צ"ד בשפתי דעת אות ג'. עוד בענין זה כתב ה"פתחי תשובה" שם: "וכתב עוד הש"ך שם בשם או"ה כלל ל"ז דין ב' דדוקא בחם שע"י בישול אבל בחם שע"י האור ממש מוליך ומפליט בליעתו בכולו ע"ש ולפ"ז אם נתחמם הכלי מתכת ע"י אש ממש במקצת ונתחב מקצתו לקדרה צריך לשער נגד כל הכף דכולו חם ממש ומפליט מן הכל".

הוצאת האיסור כשנפל לקדירה ואם זה מועיל להתיר כשאין ששים.
ההגהות מרדכי בסוף מסכת חולין (תש"מ) כותבים: "ובספר הרוקח כתוב: ... אבל אם נפל לתוכה חלב ישפוך מים צוננים ויסיר כל השומן הצף והשאר מותר".

הרמ"א בת"ח פ"ה י"ז ובדרכי משה הבין שכוונת ההגמ"ר היא באופן שיש ששים בהיתר כנגד האיסור ולא חידשו לומר היתר נוסף על ההיתר בששים, אלא, באו לחדש חומרא ולומר שכשם שאם האיסור בעין צריך לזרקו גם כשיש ששים כנגדו- במקרה שהאיסור הוא חלב יש להציפו ע"י מים צוננים כדי לזרוק את האיסור.

הרמ"א כותב שאחר שפירש כן מצא זאת בדברי האיסור והיתר בשם ראב"ן שכתב (כלל כ"ג סוף אות ט'): "והשיב ראב"ן חלב שנפל לקדירה ונמס אם יש ששים מצוה ליתן בו מים קרים לקרש החלב ולהסירו".

בעקבות זה פסק הרמ"א בהגהותיו לשו"ע בסעיף ד: "וכל איסור שמבטלים בששים, אם מכירו צריך להסירו משם אף על גב דכבר נתבטל טעמו בששים. ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ונתבטל טעמו בששים, צריך ליתן שם מים צוננים וטבע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המים, ויסירו משם, דמאחר דאפשר להסירו הוי כאילו מכירו וצריך להסירו משם (הגהות מרדכי בחולין ובארוך כלל כ"ג)".

אמנם, ה"ב"ח על הטור כאן הביא מדברי הגהות על איסור והיתר כלל כ"ד אות י' האומרים: "מיהו טפת חלב שנפל לתוך רוטב של בשר כתב במרדכי פרק גיד הנשה שישפוך עליו מים צוננים ויסיר כל השומן הצף עליה מלמעלה. והנשאר מותר אפילו כי ליכא ששים עכ"ל ושם היינו הטעם שאין החלב מתערב ברוטב אלא צפה למעלה וכל איסור שאפשר להפרידו לגמרי ביה לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה ואפשר לסוחטו אסור כדאיתא לעיל. ואין שייך בזה משום ביטול איסור שהרי אינו מבטלו ואוכלו אלא מוציאו לחוץ לגמרי דהא אין החלב מתערב בו ואין צריך ששים ולהכי צריך להסירו אפילו איכא ס' מאחר שיכול להכיר האיסור ולהסירו וכן משמע ג"כ בדברי המרדכי שאין מחלק בתקנה בין איכא ס' לליכא ס'..."

ה"ב"ח אומר כי אע"פ שמעיקר הדין נראה כדברי הרמ"א שיש להחמיר שרק באיכא ס' להסיר את החלב – מ"מ בדיעבד אפשר לסמוך על דברי ההגהות שבאיסור והיתר ולהתיר בהפרדת החלב גם כשאין ששים.

על היתרו של ה"ב"ח חולקים הט"ז והש"ך.

הט"ז בס"ק ד' אומר כי ודאי שבדברי המרדכי אין מקום להקל בפחות מששים וכל דבריו נאמרו רק להחמיר בששים וביותר מששים שכן המגיה באו"ה שכתב להיתר בשם המרדכי לא ראה במפורש במרדכי להקל שכן כתב: "וכן משמע במרדכי". הט"ז מוכיח שאין טעם וריח לקולא זו מכך שגם כלי בשרי שהוכנס לקדירה חלבית ונשאר הכלי שלם כמו שהיה עם אותה כמות כמו שהיתה אנו מצריכים ששים כנגד הכלי משום שאנו אומרים שהטעם יצא ממנו וה"ה בחלב שגם אם נשאר כמו שהיה מ"מ אמרינן שהטעם שלו נפלט ונכנסו מים במקומו.

הש"ך בס"ק ט"ז מביא את המקורות הנ"ל ואומר כי הסברא שבגללה לא התירו הפוסקים לסמוך על הפרדת החלב במקום שאין ששים היא שאע"פ שהוציא את גוף האיסור – מ"מ הטעם אינו בטל והוא נשאר בתבשיל.